מפניני הפרשה - מאמר

הסגולה בהחזקת מעשה האבות

שנינו במסכת סנהדרין דף קז. אמר רב יהודה, בשם רב: לעולם אל יביא אדם על עצמו ניסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי ניסיון, ונכשל. אמר לפניו: "**רבונו של עולם, מפני מה אומרים בתפילה אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקב, ואין אומרים אלוקי דוד?**" ענו לו: "**משום שאותם ניסיתי ועמדו בניסיון, ואותך טרם בחנתי**". אמר לפניו: "**ריבונו של עולם, בחנני ונסני, שנאמר: בחנני ה' ונסני, צרפה כליותי ולבי**".

בסופו של דבר, דוד המלך הצטער על שביקש את הניסיון: "**בחנת לבי, צרפתני**" – "**ניסיתני בל תמצא**" - לא מצאת שעמדתי בו. "**זמותי בל יעבור פי**" - הלוואי והיה זמם ורסן בפי שימנעני מלבקש ניסיון.

בקשתו של דוד המלך לא נבעה מגאווה. שהרי "דוד הוא הקטן", שהיה עניו מופלג ומקטין עצמו בפני כל חכם. אם דוד המלך ביקש ניסיון, יש להניח שהעריך עצמו שבכוחו לעמוד בו אם כן מדוע לא עמד בו? האם לא הכיר עצמו כראוי? נראה לומר שאומנם דוד המלך הכיר את עצמו, וידע שיכול הוא לעמוד בניסיון. אך נעלמה ממנו נקודה חשובה, והיא, שיכולתנו לעמוד בניסיונות אינה מכוחנו בלבד, אלא מורשה היא לנו מאבותינו. כותב רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל שאברהם אבינו עמד בעשרה ניסיונות, ולכן עתה דרכנו סלולה לעמוד בהם במאמץ מועט. ולא רק הניסיונות של אבות האומה, אלא כל ישראל כגוף אחד, וכל יהודי העומד בניסיון משריש תכונה זו בעם כולו.

כך אמרו במדרש בעניין פרשתנו: "**יוסף ירד למצרים ונדר עצמו מן העבירה בניסיון אשת פוטיפר ונגדרו כל ישראל בזכותו, לפי שכל ישראל קומה אחת, ובשלימות האחד נשלמת כל הקומה**". טעותו של דוד המלך היא שהוא ביקש להידמות לאבות שעמדו בניסיונותיהם בכוח עצמם. לכן משמים נטלו ממנו את החוסן שהוטבע בנו מכוח האבות, ולכן לא הצליח לעמוד בניסיון!

כלפי מה הדברים אמורים? כלפי ימי החנוכה, בימים ההם בזמן הזה. ידועים דברי האור החיים הקדוש זצ"ל שכאשר עמדו בני ישראל לשקוע בשער החמישים משערי הטומאה, הוא שער המינות והכפירה, לא הניחם הקב"ה ומיהר לגאול אותם, מדוע? - לפי שלא היו בני תורה. מה שאין כן דורות האחרונים, בכוח תורתם, גם במציאות של רעל הכפירה יוכלו להחזיק מעמד! ואכן המציאות מוכיחה זאת. הרי העולם "מורעל" ברעל הכפירה, מצבוסם הוא במדמנת סיאוב והפקרות, פריקת עול ושילוח רסן. וכל אלו מתנפצים ונסוגים לנוכח חומת היהדות הנאמנה לתורת ישראל, ואשר משמרת את כל תכניה וערכיה, מסורתה ומורשתה. התורה מגינה ומצילה את לומדיה ומחשלת אותם לעמוד ולזקוף קומה ולהחזיר עטרה ליושנה.

אבל עלינו לדעת כי "**זה אלי ואנווהו - אלוקי אבי וארוממנהו**". פירש רש"י: "לא אני תחילת הקדושה, אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלוקותו עלי מימי אבותי"! ואכן הראשונים להילחם במינות בכפירה ובהתייוונות זחוחת הדעת בהתחכמותה, היו החשמונאים שחרפו נפשם. קיימו מצוות במסירות נפש, שהתקוממו נגד השלטת הכפירה הגאיונית. התקוממו מעטים מול רבים, חלשים מול גיבורים, בידיעה שה' איתם, ולו הישועה - וניצחו, וחידשו את עבודת הקודש, והאירו את החשכה. מכוחם, מחושלים אנו מפני גזרות, מחוסנים מהרעלות ומדעות כוזבות ומושחתות, ונכונים לעמוד על דעתנו בעוז, ולהאיר את החשיכה, ולה' הישועה!

בין אדם לחבירו

יש מצבים בהם התועלת גדולה יותר כשהתוכחה תיעשה ע"י אדם אחר, כגון ידיד קרוב או רב. לכאורה מותר לאדם שהיה עד לעבירה לפנות לידיד או לרב, לספר לו על כך ולבקשו לטפל בעניין. אולם, אסור לרב לפעול עפ"י השמועה, מפני שאסור לאדם להוכיח את זולתו אלא אם כן היה הוא עצמו עד לעבירה. על פי זה, על אותו עד למצוא את הדרך היעילה להוכיח בעצמו את החוטא או לפנות אל הרב ולבקשו לבדוק אישית את העניין או לדבר בעדינות עם עובר העבירה מבלי להטיח בו האשמות.

שואל ומשיב

שאלה: האוכל פרי משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ולא יודע לברך ברכה אחרונה מעין שלש, האם יכול לברך בורא נפשות במקום?

תשובה: במסכת ברכות דף מ: מובא כלל: "על הכל אם אמר שהכל נהיה בדרו יצא", מכאן שברכת "שהכל" פוטרת הכל, ולכאורה הוא הדין לברכת "בורא נפשות" שתפטור כברכה אחרונה על הכל.

אולם בתוספות ברכות לז. מבואר, שברכת בורא נפשות אינה פוטרת במקום ברכה אחת מעין שלוש. וכן מבואר בדברי הרא"ש בפסקיו שם, וכן כתוב בחידושי הרשב"א שם, וכן פסק בספר התשב"ץ.

אומנם בספר "כף החיים" בסימן רב' ס"ק עט' כתב, שברכת בורא נפשות היא ברכה כוללת שפוטרת הכל, ורק לכתחילה צריך לברך ברכת מעין שלוש אחר פירות משבעת המינים, אבל כשאי אפשר לברך ברכה מעין שלוש, מברכים "בורא נפשות" ויוצאים ידי חובה. והסתמך על ה "גנת ורדים" כלל א' - טו'. שברכת "בורא נפשות" פוטרת ברכה מעין שלוש. וכן פסק רבי רפאל ברוך טולידנו בקיצור שולחן ערוך, וכן כתב ב "איגרות משה".

רבי יצחק הררי בשו"ת זכור ליצחק סימן נט' דחה את הוכחת הגנת ורדים, והעלה שהעיקר להלכה שהמברך "בורא נפשות" במקום ברכה מעין שלוש אינו יוצא ידי חובה, והרי הוא נושא שם שמים לבטלה.

הגאון רבי ישמעאל הכהן בשו"ת "זרע אמת" חלק ג' כתב, מה שתקוע בלב המון העם שברכת "בורא נפשות רבות" פוטרת את הכל כמו שברכת "שהכל נהיה בדברו" פוטרת הכל, טעות גמורה היא, ושהדבר מבואר להיפך בדברי הרא"ש במסכת ברכות. והשולחן ערוך סימן רב', וכן דעת המשנה ברורה בסימן רח' בשער הציון.

סיכום: העיקר, להלכה ולמעשה, שאדם אשר אכל פרי משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ולא יודע לברך אחר אכילתם ברכת מעין שלש, שלא יברך בורא נפשות במקום, מעין שלש. (עפ"י שו"ת יחווה דעת ב' - כב')

מפניני הפרשה - רעיון

עצה של מלאך

יוסף הצדיק הולך בשליחות אביו לשכם - מבלי לדעת זאת, פוסע הוא לקראת מכירתו וגלותו. בן זקונים הוא, אהוב ומעודן, ופתאום תבוא עליו: עבדות, נסיונות, עלילה ומאסר.

"**וימצאהו איש והנה תועה בשדה. וישאלהו האיש לאמר: מה תבקש?**" האיש, אומר רש"י, היה המלאך גבריאל. מלאך מן השמים מכוון את הנער בדרכו אל גורלו. דרך התחתים שסופה עושר וגדולה, כבוד ויקר.

אבל יש להבין את המילה: "לאמר", שמשמעותה היא: לומר הלאה. "**וידבר ה' אל משה – לאמר**", לומר לעם ישראל. אבל כאן – מה משמעותה?

הסביר בספר "שפתי צדיק": המלאך ידע לקראת מה פוסע יוסף הצדיק, ולאן הוא הולך. ידע כמה יסורים יבואו עליו, כמה גלגולים וצרות. הישמעאלים ימכרוהו למדיינים, ואלו ימכרוהו למצרים. הוא יתנתק מאביו, ממשפחתו. כיצד יחזיק מעמד? איך לא יסחף בזרם החיים?

הורה לו המלאך עצה טובה: "**וישאלהו האיש**" - "**לאמר: מה תבקש**", כלומר שתעצור מידי פעם ותשאל את עצמך: מה אני מבקש בחיים? מהי מטרתי? "**מה בקשתי**" האם רק לאכול לשתות ולישון? רק "לעבור את היום", או משהו נעלה ונשגב יותר?!

אם תשאל את עצמך, ותשנן "**מה תבקש**" - כי אז לא תסחף, לא תשקע ותטבע בתהומות היאוש, במצולת העבדות. תבחין בין הטפל והעיקר תיתן לנשמה שבה האור והזוהר. תדע שהרכוש האמיתי הוא עוד מצווה, עוד שיפור המידות ולימוד תורה. ואז תצליח ותתעלה. ואז תזכה למלוכה! איזו עצה נפלאה! איזה משפט נוקב: "מה תבקש", עצה של מלאך!

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל רס"ר גלעד בן דניאל ושרית אלמליח הי"ד

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה | שמעון בן שלום ושרה גרייידי ע"ה | ישראל כלפו בן עמליה וטורי ז"ל | יצחק צבי בן מרים מטלון ז"ל

ראובן חיים בן מעודה התוכה ע"ה | שלום בן שלום כתריאל ע"ה | רחל בת סוליקא דנינו ע"ה | רבקה פרי בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

הרב רס"ן אבירם אברהם בן זיוה חריב הי"ד | פרלה בת זימבול ברסימנטוב ז"ל | שולמית בת מאיר האוזמן ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יונה בן כמישה לבית חדד ז"ל

בס"ד יט' לחודש כסלו ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 11
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת וישב
מפטירים

"כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה"
(עמוס פרק ב' פסוק ו')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת: 16:21
יציאת השבת: 17:20
זמן רבנו תם: 17:51

מהלכות אמירת הלל בחנוכה עפ"י שו"ע סימן תרפג' ופוסקים אחרונים

אמירת הלל בחנוכה

א. בכל יום משמונת ימי חנוכה בתפלת שחרית גומרים את ההלל, בין יחיד בין צבור. ומברכים לפניו אשר קדשנו במצותיו וצונו לגמור את ההלל, ולאחריו ברכת יהללוך. ומנהג הספרדים לסיים בברכה אחרי ההלל ב"אמן" כמנהגם בכל מקום שיש שתי ברכות שהמברך מסיים באמן.

ב. יחיד שהתחיל לומר את ההלל בחנוכה, ושכח לברך למנהג הספרדים "לגמור את ההלל" ולמנהג האשכנזים "לקרא את ההלל", ונזכר באמצע מזמורי ההלל, יברך במקום שנזכר, ויסיים על סדר ההלל. זאת אפילו למנהג הספרדים שמברכים על אמירת הלל שלם "לגמור את ההלל", מפני שמה שמברכים לגמור את ההלל אין פירושו שצריך לגומרו כולו, אלא הוא לשון קריאה.

ג. אדם שטעה ואמר את ההלל בדילוג, כמו שנוהגים לקוראו בראש חודש, ונזכר רק לאחר שסיים את כל ההלל, יחזור לגמור את ההלל כולו, בלי ברכה. (ברכי יוסף סימן תרפג').

ד. כל יחיד בקהל רשאי לברך על ההלל ברכת לגמור/לקרא את ההלל, ולומר ההלל עם הש"ץ (אין צורך לצאת ידי חובה הברכה מהשליח צבור). ואם סיים לברך "לגמור/לקרוא את ההלל", ולפני שהתחיל לומר את ההלל שמע את הש"ץ שסיים את הברכה, לא יענה אחריו אמן, משום שזה הפסק בין הברכה שבירך בעצמו, לקריאת ההלל. (חזון עובדיה חנוכה)

ה. הקורא את ההלל ביום טוב, בימים שגומרים בהם את ההלל, ואחר כך נסתפק אם קרא ההלל בדילוג כמו בראש חודש, כיון שאמר חלק ממנו הוה ליה ספיקא דרבנן ואין לחזור ולקרוא מספק. ואם דילג בודאי ביום טוב, יחזור לגמור את ההלל בלי ברכה. (חזון עובדיה על הלכות חנוכה)

ו. אסור להפסיק בדיבור באמצע ההלל, ומכל מקום השומע ברכה מחבירו, והוא באמצע מזמורי ההלל, יש לו לענות "אמן". וכל שכן שעונה קדיש וקדושה וברכו באמצע ההלל, אף כשגומרים את ההלל. אבל אמן דתתקבל אין לענות. לספרדים מותר לענות אמן של "תתקבל" בקדיש באמירת הלל של ראש חודש, הואיל ואינם מברכים עליו. ולאשכנזים לא, מפני שהם מברכים על אמירתו בראש (עפ"י חזון עובדיה הלכות חנוכה)

ז. אם סיים את ההלל עד סופו, ואמר הפסוק האחרון עד כי לעולם חסדו, ושמע דברים שבקדושה, קדיש וקדושה או אפילו אמן דברכות, מותר לו לענות הכל אפילו שהוא קודם ברכת יהללוך. ואפילו שאין ראוי להפסיק לכתחלה בין המצוה לברכה שאחריה, אין זה לעיכובא, והואיל וברכה זו היא ברכת שבח, רשאי להפסיק לכתחילה לענות אמן וכן לכל דבר שבקדושה. (עפ"י חזון עובדיה הלכות חנוכה).

ח. כל היום כשר לקריאת ההלל מהנץ החמה עד שקיעתה, שנאמר ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' (מגילה כ:) ובדיעבד אם קרא את ההלל אחר עמוד השחר לפני הנץ החמה יצא. (חזון עובדיה הלכות חנוכה).

ט. גם האבל עצמו חייב לגמור/לקרוא את ההלל בברכה, בכל ימי החנוכה, אפילו כאשר מתפללים בבית הנפטר. וכל שכן צבור שמתפלל בבית האבל חייב לגמור/לקרוא בבית האבל.

י. בראש חודש שאמירת ההלל היא מכוח מנהג, רבים נוהגים שאין האבל קורא את ההלל, מפני שאינו יכול לומר "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו", כי האבל אסור בשמחה. ולכן מנהגינו שאם מתפללים בבית האבל בראש חודש שיוצאים לחדר אחר ואומרים שם את ההלל, ואחר כך חוזרים לחדר שבו נפטר המנוח. וכשאין אפשרות לעבור לחדר אחר האבל יצא לחדר אחר והם יאמרו ההלל. וכל זה כשהנפטר מת באותו בית, אבל אם נפטר בבית חולים, אומרים הלל בראש חודש בחדר שמתפללים, ורק האבל לא יאמר ההלל. (ילקוט יוסף מועדים)

יא. נשים פטורות מאמירת הלל בימי החנוכה, אפילו שחייבות בנר חנוכה, משום שאף הן היו באותו הנס, מן ההלל פטורות, כשם שהן פטורות מן ההלל במועדי ה'. ואם רצו לגמור ההלל, רשאות לגומרו, אך לא תברכנה, דספק ברכות להקל, וגם הנשים מבנות אשכנז הנוהגות לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא, מכל מקום כאן לא תברכנה על ההלל בחנוכה, כיון שזו מצוה שאין בה עשייה. (חזון עובדיה הלכות חנוכה)

הערה: מהמשנה בסוכה לח. למדים שהנשים פטורות מקריאת ההלל בחג הסוכות, והוא הדין לשאר ימים טובים. בספר מעשה נסים (שרש א') לרבי דניאל הבבלי כתב, שאמירת הלל בחנוכה היא מצוה מהתורה, ולא כדברי רבי אברהם בן הרמב"ם. לפי זה נראה שאין מקום לחייב נשים באמירתו, מהסיבה שהיו באותו הנס, כפי שביארו תוספות בפסחים קח:, שדוקא במצוות דרבנן, כגון ארבע כוסות בליל פסח, והדלקת נרות חנוכה, חייבו חכמים את הנשים, מפני שהיו באותו נס, אבל במצות מהתורה, אין לחייבן מטעם זה.

יב. המזמור "ארוממך ה' כי דליתני" שאומרים בתפילת שחרית לפני "ה' מלך"' גם בימי חנוכה יש להתחילו בפסוק ארוממך ה' כי דליתני, כמו בכל השנה. ולא לשנות להתחילו ב"מזמור שיר חנוכת הבית לדוד", כמו שכתוב במקצת סדורים, זאת מפני שעתידים לאומרו בשלימות בסוף התפילה אין לכפלו פעמים. ורק בסוף התפילה אחר מזמור של יום מתחילים לומר המזמור הזה בפסוק מזמור שיר חנוכת הבית לדוד.

יג. בראש חודש טבת אומרים אותו אחר תפלת מוסף, אחר מזמור "ברכי נפשי" משום ראש חודש (שנאמר בו עשה ירח למועדים), כי ראש חודש נחשב תדיר לגבי חנוכה, ולכן מקדימים ברכי נפשי ואחר כך מזמור שיר חנוכת הבית לדוד.

יד. בכל שמונת ימי חנוכה יאמרו בשחרית בית יעקב לכו ונלכה באור ה', ומזמור של יום כרגיל, ואין לומר אלא "היום כך בשבת" ולא יותר. ויש נוהגים שלא לומר מזמור של יום רק מזמור שיר חנוכת הבית, ויש להם על מה שיסמוכו. (ילקוט יוסף מועדים)

פינת העורך

"**אלה תולדות יעקב, יוסף**" (פרק לז') מבאר רבי מנחם מנדל מרימינוב: כל אדם מישראל נקרא "יעקב". עליהם נאמר בתורה - "**אלה תולדות יעקב**" - ומה התולדות? - "**יוסף**". פירוש הענין שלא יעמוד האדם במקום אחד אלא יוסיף בהתמדה בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, וילך מחיל אל חיל בעבודת ה'. עמידה במקום אחד נחשבת היא כנסיגה, ובמקום שאין עליה, יש ירידה...

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לאוריאל ונוי אדרי הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת אדרי הי"ו ומשפחת חוזה הי"ו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאלון ומזל בן גיאת הי"ו לרגל הולדת בתם שלהבת מרים הי"ו ולכל משפחותיהם – משפחות מזרחי, בן גיאת ובוטון הי"ו. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לגדלה עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

טעות בברכה – חלק ב' וסופי

פסיקת הטור

מלשון הטור בסימן רט', שכתב בתחילת דבריו **"על דעת לומר..."** ובסוף דבריו כתב **"אם טעה ואמר..."** נראה שפסק להלכה כגירסת רש"י בגמרא (ובפסיקת הרמב"ם להלכה) שהקובע לעניין יציאה ידי חובת הברכה הוא המחשבה בעת אמירת עיקר הברכה, וגם כגירסת הרי"ף עפ"י הסברו של הרא"ש, שהקובע לעניין יציאה ידי חובת הברכה הוא מה שנאמר בפועל.

ב"ח (בית חדש)

וכן כתב הב"ח בסימן רט' בהבנת דברי הטור: **"ורבינו כתב תחילה והתחיל ואמר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם על דעת לומר בורא פרי הגפן וכו' על פי גירסת רש"י ופירושו ואחר כך כתב וכן אם טעה ואמר על היין שהכל נהיה בדברו בורא פרי הגפן וכו' על פי גירסת הרי"ף ופירושו דסובר דשני הפירושים הלכתא נינהו וכיון דנקטינן בהך בעיא לקולא בכל עניין יצא".**

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן רט' סעיף א' פסק להלכה בסתם כדעת הרמב"ם שהקובע הוא – מחשבתו של המברך בעת אמירת **"ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם"**, שהוא החלק העיקרי של הברכה. וביש אומרים הביא את הדעה שהקובע הוא מה שנאמר בפועל. הרמ"א הוסיף בהגה את המקרה הברור יותר שהובא בגמרא: **"לקח כוס של שיכר או של מים ופתח ואמר: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, על דעת לומר שהכל, וטעה ואמר: בורא פרי הגפן, אין מחזירין אותו מפני שבשעה שהזכיר שם ומלכות שהם עיקר הברכה לא נתכוין אלא לברכה הראויה לאותו המין. ויש אומרים שאם לקח כוס שיכר או מים וסבור שהוא של יין ופתח: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, על דעת לומר בורא פרי הגפן, ונזכר שהוא שכר או מים וסיים שהכל, יצא.**

הגה: וכל שכן אם היה בידו יין וסבור שהוא מים ופתח אדעתא לומר שהכל, ונזכר ובירך בורא פרי הגפן שיוצא, שהרי אף אם סיים שהכל יצא (טור)".

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רט' בסעיף ד' ובסעיף ה' תמה על פסיקת הרמב"ם, שהרי יוצא שבפועל בירך ברכה לא נכונה, ומיישב את תמיהתו זו, עפ"י דעת הרמב"ם, שכל הברכות יוצאים בהרהור הלב בלבד.

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רט' ס"ק א' וס"ק ב' כתב שפסיקת מרן בסתם היא עפ"י דעת הרמב"ם, אבל רוב הפוסקים חולקים בזה על הרמב"ם ולכן להלכה יש להזהר כדעת היש אומרים בפסיקת מרן.

בן איש חי

הבן איש חי בשנה ראשונה פרשת בלק בסעיף יא' פסק תחילה כדעת היש אומרים שכתב מרן בשו"ע, אולם הוסיף שלהלכה צריך לחוש לדעת הרמב"ם שהעיקר הברכה הוא, על מה היה דעתו של האדם בעת שבירך, לכן כתב שאחרי שאכל מהמאכל שבירך עליו בטעות, יתן קצת ממנו לאחרים שיברכו ויכוונו לפוטרו מברכה.

כף החיים

בספר כף החיים בסימן רט' ס"ק א' אחרי שהביא רשימת פוסקים החולקים על הרמב"ם, פסק שבכל זאת יש להתחשב בדעתו: **"מיהו בעיקר דין זה הראב"ד שם חולק...ועל כן כיוון שיש פלוגתא בזה וקיימא לן ספק ברכות להקל, אם נזכר תוך כדי דיבור, אחר שאמר בורא פרי הגפן, יש לו לומר גם כן שהכל נהיה בדברו, דבזה יוצא לרוב הפוסקים, כמו שכתב בסעיף ב' ואם לא נזכר תוך כדי דיבור,יש לברך כל הברכה כתיקנה בליבו".**

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רט' אות א' כתב שראוי לספרדים לכתחילה להזהר מברכה לבטלה ולחוש לדעת הרמב"ם שנפסקה להלכה בשו"ע.

"...וכתבו האחרונים דכן יש להורות...והספרדים נוהגים עפ"י הבן איש חי (סוף פרשת בלק) והכף החיים (ס"ק א') לחשוש לדברי הרמב"ם והשו"ע ואין מברכים שוב. אלא יהרהר הברכה הנכונה בלבו, ובודאי שאם תוך כדי דיבור לגמר הברכה תפס עצמו שטעה יתקן ויאמר כהוגן. ואף לספרדים החוששים לדעת הרמב"ם, מכל מקום יחששו גם לדעה השניה שבשו"ע...ואם תחילת הברכה (שם ומלכות) בירך שלא בכוונה נכונה וראה שטעה וסיים כהוגן, לא יברך שוב דספק ברכות להקל. ומכל מקום אף לאשכנזים יש לכתחילה ליזהר מאד לחשוש לדברי הרמב"ם ולדעה ראשונה שבשו"ע...".

בהמשך כתב שעל בסיס הדיון ההלכתי למקרה של טעות בברכה, שיש פוסקים שכתבו שאם אדם התחיל לברך על איזה דבר מאכל או מצוה, ולאחר שהזכיר שם ומלכות נזכר שכבר בירך על המאכל או על המצוה כדי שלא יהיה ברכתו לבטלה, יסיים את הברכה על דבר אחר בגון איזה מאכל אחר או ריח טוב או דבר מצוה אחרת וכדומה, אבל דחה פסיקה זו בהתבסס על פסיקת מרן בשו"ע בסימן רו' סעיף ו'.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רט' בסעיפים א' עד ג' כתב שאם האדם שבירך לא תיקן את טעותו בתוך כדי דיבור, יש לנהוג כפי שפסק מרן בסתם להלכה, שהקובע כדי לצאת ידי חובת הברכה, הוא המחשבה שחושבים בזמן אמירת עיקר הברכה. וכדרך אגב ציין את הפתרון שכתב בכף החיים, לאדם שטעה, שיהרהר את הברכה הנכונה בליבו: **סעיף א' - לקח בידו כוס שכר או של מים ואמר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם על דעת לומר שהכל, וטעה ואמר בורא פרי הגפן, אם לא נזכר בתוך כדי דיבור, אין מחזירין אותו, מפני שבשעה שהזכיר שם ומלכות, שהם עיקר הברכה, לא נתכוין אלא לברכה הראויה לאותו המין. ומכל מקום אם נזכר בתוך כדי דיבור, יתקן מיד ויאמר "שהכל נהיה בדברו". (ואם לא נזכר תוך כדי דיבור, יש אומרים שנכון שיהרהר הברכה בלבו קודם שיטעם).**

סעיף ב' - אם לקח כוס שיכר בידו וסבור שהוא יין ופתח ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם על דעת לסיים בורא פרי הגפן, ונזכר שהוא שכר או מים וסיים שהכל נהיה בדברו, יצא.

סעיף ג' - וכן אם היו לפניו פירות הארץ, והתחיל הברכה על מנת לומר בורא פרי האדמה, וטעה וחתם בורא פרי העץ, אם נזכר בתוך כדי דיבור, יתקן מיד ויאמר בורא פרי האדמה, ואם לא נזכר עד שעבר תוך כדי דיבור, יצא. וכן אם היה לפניו תבשיל של דגן ופתח על דעת לומר בורא מיני מזונות, וטעה ואמר המוציא, יצא, שבשעה שאמר שם ומלכות לא נתכוין אלא לברכה הראויה.

סיכום

אדם שיש בידו כוס יין וחשב שהוא שיכר והתחיל את הברכה על דעת לומר "שהכל", ואחר שאמר "מלך העולם" שם לב שבידו כוס יין וסיים "בורא פרי הגפן" יצא ידי חובת הברכה ואינו חוזר לברך, מפני שגם אם היה מסיים "שהכל" היה יוצא ידי חובת הברכה, שהרי על כל דבר אם בירך "שהכל", יצא.

אבל אדם שיש בידו כוס שיכר והתחיל את הברכה על דעת לומר "שהכל", ואחר שאמר "מלך העולם" שם לב שבידו כוס שיכר סיים בורא פרי הגפן, יצא ידי חובה ואינו צריך לחזור ולברך, מפני שמחשבתו בעת שאמר את עיקר הברכה הייתה נכונה, וכן אדם שיש בידו כוס שיכר וכשהתחיל לברך עד שאמר "מלך העולם" התבוון לומר הגפן, ואפילו התם הגפן ותיקן ואמר "שהכל", אפילו אם לא תיקן בתוך כדי דיבור יצא ואינו חוזר לברך.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בפסוק ה': **"על כן לא יקמו רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים"** -מבאר המלבי"ם, ש**"הרשעים"** שהם בני אדם שנוהגים ברשעה מבלי שום הנאה מהתנהגותם זו, לא יקומו במשפט, גם בהישפטם בפני עצמם, משום שאין להם כל טענה להקל להם על רשעותם. אמנם ל"חטאים" שהם בני האדם אשר חוטאים מצד הצורך לספק את תאוותם השלילית , חטאם נחשב קל יותר מאשר חטאם של הרשעים, שהרי יש להם נסיבות מקילות, הגם שכאשר הם ישפטו בפני עצמם הם יקומו במשפטם, משום שימצאו אמתלא שטבע הבשר נוטה אל התאוה, כמו שכתוב בתהלים מזמור נא' ז': **"הן בעוון חוללתי וחטא יחמתני אמי"** – ומי ששופטם ויזכור כי בשר המה.

אולם נסיבות מקילות אלו לא יעמדו להם, כאשר ישפטו אותם במעמד הצדיקים, משום שכאשר שישפטו במשפט הצרופי לערך הצדיקים, כי אז יצאו חייבים, שהרי יראו להם שצדיקים אלו כבשו יצרם וגברו על תאותם.

"על כן, הרשעים לא יקומו במשפט אף בפני עצמם, והחטאים שהם החוטאים מצד התאוה והם קלים מן הרשעים, הגם שיקומו כשישפטו בפפני עצמם, כי ימצאו אמתלא שטבע הבשר נוטה אל התאוה כמ"ש הן בעוון חוללתי, ויזכור כי בשר המה, מ"מ לא יקומו בעדת צדיקים. כשישפטו במשפט הצרופי לערך הצדיקים, כי אז יצאו חייבים, בהראות להם כי אלה כבשו יצרם וגברו על תאותם".

את המזמור מסיים דוד המלך ע"ה בפסוק ו': **"כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד"**. מבאר המלבי"ם: **"כי יודע ה'**, **הידיעה הזאת היא התדבקות המושכל** (האדם) **במשכיל** (הקב"ה), **כמו שכתוב: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו – רוצה לומר הוא דבוק בידיעתי, שזה לא יהיה רק אצל הדברים הנצחיים הבלתי משתנים, שהם ידבקו בהנצחיי הבלתי משתנה. והנה דרך הצדיקים שדורכים על מחלך השלימות במסילה העולה בית אל, לאהבה את ה' ולדבקה בו, הוא בלתי נפרד מידיעתו, ונשאר נצחי קיים כמוהו, ועל כן הם נשארים לנצח, אבל דרך הרשעים אל עמקי שאול אל דברים הבלויים ונפסדים, לא יתקשרו בידיעת ה', ולכן תאבד באחרית והיא בלא היה".**

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שעל ידי המשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. ביאר המלבים ששלמה המלך קובע שספרו מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם.

המלבים בפירושו לפסוק בפרק א' פסוק ו': **"להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידתם"** כתב, שמהספר ניתן יהיה להבין את משלי התורה בתובנה פנימית וכן את האגדות והנסתרות שדברו אותם חז"ל בדרך חדה, ולא ניתנים להבנה אלא רק חכמי לב, ימצאו את פתרונם על ידי משלי הספר הזה.

את פסוק ז': **"יראת ה' ראשית דעת חכמה ומוסר אוילים בזו"** מבאר המלבים – **"...הנה כל חכמה יש לה התחלה שעל ידה תוודע החכמה והם יסודותיה, כמה שחכמת ההנדסה תבנה יסודותיה על החוש והמושכלות ראשונות, חכמת הטבע מיוסדת על הבחינה והנסיון.**

אבל חכמת התורה וחכמת המדות הנזכרת בספר זה בשם חכמה סתם, התחלותיה לא יודעו במופת השכל כנ"ל, והיא מקובלת מה' אשר הכינה וגם חקרה. אם כן אי אפשר להגיע בה לכלל דעת שידע אותה בידיעה ברורה רק ע"י המוסר ויראת ה', וכמו שכתב בפסוק א', שע"י כח היראה הנטוע בנפש לירא את ה' ירא מעבור רצונו, ויכין לבו לשמור חקי החכמה הנתונים מה' ויקבעו בלבו לדברים נאמנים ואמתיים ובזה יבא בם לכלל דעת, באשר ע"י אמונתו בה' המחוקק חקי החכמה המה אצלו כדבר שהשיג ע"י החושים או מושכלות ראשונות, וזה רק למי שמאמין בה' ובמצותיו ובלתי מסתפק.

אמנם האויל (שגדר אויל הוא המסתפק ובלתי מאמין), שהם מטילים ספיקות בין על החכמה בין על יראת ה' שהוא המוסר שהיא ראשית ויסוד דעת החכמה, הם מבזים בין את החכמה בין את המוסר, וז"ש שאויל בזו חכמה ומוסר מפני שיראת ה' ראשית דעת, ר"ל מפני שאין לחכמה התחלה אחרת לדעת אותה ולהשיג ממנה ידיעה ברורה רק ע"י יראת ה', שזה בנוי על אמונה בה' ובחקי החכמה שבאו מאתו, אשר הם מסתפקים בכל זה ומבזים את המוסר ויראת ה' עם החכמה שנשענת עליה".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. "וירא אדוניו כי ה' אתו" כיצד ראה אדוניו כי ה' אתו?

א. היה לו ספר תהלים תמיד בכיס. ב. שם לב ששם ה' היה שגור בפיו.

ג. אדוניו ראה שבכל מה שעשה הצליח ד. תשובות ב' וג' נכונות.

2. מי מהאחים הציע להשליך את יוסף לבור ולמה?

א. יהודה מרוב שנאה. ב. שמעון כדי להצילו.

ג. ראובן כדי להצילו. ד. כל בני השפחות, כי יוסף הציק להם מאוד.

3. כמה בנים נולדו ליהודה מנישואיו לבת איש הכנעני וכמה מתו?

א. נולדו שלושה בנים וכולם מתו. ב. נולדו שלושה בנים אחת מת.

ג. נולדו שלושה בנים ושניים מתו. ד. נולדו שני בנים ובת וכולם חיו.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ה' עד ח'

7. "וַיְהִי בָּעֵת הַהִוא וַיֵּרֶד יְהוּדָה..." (פרק לח') באיזה עת?

א. באותו זמן שנמכר יוסף בעצתו. ב. באותו זמן שהכניסו את יוסף לבור.

ג. בזמן שנידו אותו אחיו על עצתו למכור את יוסף. ד. ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. למה התכוון יעקב כשאמר: "קַח נָא אֶת בִּרְכָתִי..." (פרק לג')?

א. להחזיר לעשיו את הברכות שברכו אביו. ב. זו מנחה על ראיית פניך.

ג. מנחה זו היא במקום הברכה שברכו אביו. ד. תשובות א' וג' נכונות.

5. "...וַיְמָאֵן לְהִתְנַחֵם..." (פרק לז') מדוע לא התנחם יעקב על יוסף?

א. לא מקבלים תנחומים על אדם חי. ב. מאהבתו הרבה ליוסף.

ג. ראה את עצמו אשם בכך ששלח את יוסף. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. "...וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר..." (פרק לט') מה גרם לו להיות יפה תֹאַר?

א. מלידתו, קיבל את היופי מאימו. ב. אחרי שאדונו נתן לו עבודות קלות.

ג. כשהרגיש שחש כ "מושל" בבית אדוניו. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האבן עזרא? - כיתות ז' ו ח'

8. "וירד יהודה...וירא שם בת איש כנעני" (לח') מה הכוונה "וירד יהודה"?

א. שירד מצפון לכיוון דרום. ב. שירד מגדולתו לאחר מכירת יוסף.

ג. שעבר להתגורר בעמק - בחברון. ד. שכל אחיו נידו אותו.

ברכות והודעות

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות לימוד והכנה משמעותי וחווייתי לקראת בר מצוה או בת מצוה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941